

ВАРНЕНСКОТО ФИЛХАРМОНИЧНО ОБЩЕСТВО В ПОДКРЕПА НА КУЛТУРАТА

Масис Хаджолян

Резюме: Докладът дава историческа справка относно създаването и дейността на варненското филхармонично общество-един от културните стожери на Варна в течение на 34 години. Целта е то да с извади от забвение и да заеме своето място в историята на културата на нашия град.

Ключови думи: музикална култура, филхармония, естетическо възпитание.

На 17 ноември 1964 година група любители на музиката основават Варненско филхармонично общество - един отрязък от гражданското общество в града, на когото имах удоволствието да бъда първия председател. Това е отбелязано и в записки на Райна Войнова в Държавния архив - Варна. Сдружението осъществява целта си да обогатява музикалната култура на своите членове и да спомага за тяхното естетическо възпитание - така както това е посочено в неговия малко позакъснял устав, приет на 7 юни 1974 година. С него сдружението е регистрирано в Районния съд - Варна под №1 от 15 март 1975 г.

Още със създаването си сдружението започна да изпълнява своите цели с редица инициативи. Една от тях беше нетрадиционна - провеждане на анкетно проучване на вкусовете и предпочитанията на слушателите на концертните изяви на варненската филхармония, за да се помогне при определяне нейния репертоар.

Официалната документация на сдружението датира след неговата регистрация. Уставът дава възможност за масовизиране на сдружението. Негов член може да бъде всеки пълнолетен гражданин на Варна, който одобрява и спазва неговия устав и предплаща годишния членски внос. Срещу това той получава членска карта, валидна за една година. Управлението на дейността се осъществява от ръководство, избрано на общо годишно събрание на всеки две години. Уточнява се, че то се състои от председател, негов заместник, секретар, касиер и завеждащ културно-масова работа, както и други

членове, чиито брой не е определен. Контролният съвет се състои от председател и двама членове. Уставът посочва, че сдружението прекратява съществуването си, ако членовете останат по-малко от 15 души.

През 1973 г. председател на сдружението е Тодор Тодоров, зам.-председател - Роза Михайлова, секретар - Пенка Тодорова, касиер - Светла Иванова Ткаченко, съветник - Христо Павлов Кожухаров, подгласници - д-р Стефан Стайков и Матей Матеев. Организатори са Алда Христова, Стефка Георгиева, Свобода Николова Петрова, Стойка Бошнакова. Контролната комисия се състои от председател - Онник Кеворков Маринян, Антон Антонов и Георги Славов Карагеоргиев. По време на мандата председателят Тодор Тодоров почива и от 2 юни 1973 г. ръководството се поема от Атанас Петров Атанасов - инженер и добър цигулар.

През този период членовете са 474 души. Ръководството провежда среща с директора на варненската филхармония Марко Добрев, в резултат на която членовете на сдружението получават право на безплатно посещение на всички концерти и др. музикални прояви. За концертите на чужди състави се заплаща тридесет стотинки. За проявите във фестивала „Варненско лято” се осигурява безплатен вход на определени места на балкона пет минути преди започване на концертите. При нова среща с директора на филхармонията се осигуряват нови права на членовете с малки доходи - да посещават безплатно всички концерти с български и

чуждестранни изпълнители и мероприятия на художественото слово.

Провежда се среща и с директора на музикалното училище „Добри Христов” Димитър Райчев. Решава се салона на училището да се ползва безплатно от сдружението. Осигуряват се изпълнители - ученици и преподаватели-лектори за проявите на сдружението. В отчетния доклад на сдружението се изразява благодарност на двамата ръководители, които „проявиха голям такт и разбиране по нашите въпроси”. В същото време остава без положителен резултат опитът на ръководството да осигури безплатен или с намаление вход на членовете на оперните представления.

Ръководството организира колективни посещения на оперите „Набуко”, „Травиата”, балетите „Горянка”, „Нестинарка” и др. То използва канцеларията на филхармонията веднъж седмично, вкл. за заседания на ръководството.

През 1975 година ръководството на сдружението се състои от председател Атанас П. Атанасов, заместник-председател - Роза Михайлова, секретар - Магда Савова, касиер - Светла Ив. Танченко и съветници - д-р Стефан П. Стайков, Асен Стефанов. Актив към ръководството са Стефка Христова, Свобода Петрова, Алда Тодорова, Стойка Бошнакова. Председател на ревизионната комисия е Онник Маринян, а членове - Антон В. Антонов и Георги Карагеоргиев. **През следващите две години (1976-1977г.)** председател, зав.-председател и касиер са същите лица, но секретар е д-р Иван Божков, зав. културно-масовата работа - Магда Савова и членове - д-р Стефан Стайков, Христо Павлов, Екатерина Начева, Асен Стефанов, д-р Анна Михайлова-Паница, Веселина Зафирова.

През 1975 г. се сключва нов договор с директора на филхармонията за посещения на членовете (чиито брой е 400) на всички концертни прояви с билети от 30 ст. Сдружението се прикрепва към Градския съвет за изкуство и култура. Присъжда се званието „почетен член” на Марко Добрев -

директор на филхармонията, композитора Любен Тодоров, предходния председател Тодор Тодоров (посмъртно), музиколога Йордан Каранов (посмъртно). Съвместно с пресцентъра на международния фестивал „Варненско лято” и варненската филхармония, през 1977 г. се издава специален бюлетин.

Провеждат се лекционни сбирки на музикални теми, както и среща с композитора Любен Тодоров по повод предстоящото изпълнение на негова симфония от варненската филхармония. Юлия Велкова изнася сказка „Сонатите на Бетховен, илюстрирана музикално от пианистката Ари Сисакян. Стоян Петров от българската държавна консерватория - София изнася лекция за значението на музиката в нашето съвремие. Групи от 30-35 души колективно посещават оперите „Севилският бръснар”, „Юла”, „Лято 379”, пиесите „Тиха нощ, свята нощ”, „Когато гръм удари как ехото заглъхва”, „Енергични хора”, „Прокурорът”, „Идиот”, „Трибунал” и др.

В отчетният доклад се изразява благодарност на Момчев - зам.-председател на Градския съвет за изкуство и култура.

На общото събрание на 7 юни 1976 г. се приема устава на сдружението и се изпраща в Комитета за изкуство и култура - София за одобрение. Съобщава се за предстояща екскурзия съвместно с организация на Отечествения фронт в кв. ”Тодор Страшимиров”, както и за уговорени отстъпки на цените на билетите за членовете на международния фестивал „Варненско лято” и на Международния балетен конкурс. Посочва се, че сдружението разполага със свой клуб (макар и не самостоятелно) на ътъла на ул. ”Асен Златаров” и „Бдин”, който е на разположение всяка сряда след обед.

През периода юни 1978 г. - юни 1980 г. председател на сдружението е Атанас Атанасов, зам.-председател - Роза Михайлова, секретар - д-р Иван Божков, касиер - Ганка Начева, зав.културно-масова работа - Мария Вуйчева. Съветници са д-р Стефан Стайков и Христо Павлов Кожухаров, Екатерина Начева, Мария Караджова, Светла Ткаченко.

Контролният съвет е с председател Онник Маринян и членове Антон Антонов и инж. Владимир Петков. През 1978 г. членовете на сдружението са 271, а през 1979 г. - 339.

На 18 ноември 1978 г. се открива музикална лектория. Провеждат се вечери, посветени на Шуберт, Александър Кръстев, Панчо Владигеров, Светослав Обретенов, Шопен, Бах. Отзиви за тази дейност се публикуват във вестник „Народно дело“ от музикалния редактор Олга Боева, Стефка Николова, Измет Ибрахимов. Ръководството изказва благодарност на тях, както и на директора на средното музикално училище „Добри Христов“ Димитър Райчев, преподавателите Екатерина Цветкова, Златка Кунчева, Лукреция Димова, Боряна Йоцова. Специална благодарност се отправя към Петър Алипиев - за съгласието му да се помести в музикална програма, негово стихотворение за Бах, както и към н. а. Асен Найденов, н. а. Панка Пелишек, н. а. Тамара Янкова, за участието им в отпечатването на програмата, посветена на творчеството на Бах. Отправят се поздравления към Димитър Райчев за 50-годишния му юбилей.

Продължава практиката да се провеждат организирани екскурзии с членове из страната. Ръководството ползва помещението на Дома за социалистически бит и култура на бул. „Георги Димитров“ (сега „Сливница“) №39. Удостоен е със званието „почетен член“ първият председател и един от основателите на сдружението Масис Хаджожян и също бившият председател Матей Матеев. Сключва се договор за сътрудничество с варненската филхармония за периода 1978/79 година.

През периода 6 юни 1980 г. - 20 октомври 1982 г. ръководството е същото с две изключения: на мястото на д-р Иван Божков, за секретар се избира Райна Войнова, а за завеждащ културно-масовата работа - Мадлен Берберян (освободена по нейна молба през май 1982 г.).

През този период се разгръща широка музикална дейност:

А) лектории, посветени на Моцарт, Прокопиев, Бела Барток (с участие на пианиста Атанас Куртев, преподавател в Софийската консерватория;

Б) клавирен концерт на Мария Гинева - преподавател в музикалното училище - Варна;

В) вечер, посветена на 1300-годишнината на българската държава и 17 години от създаване на сдружението със слово за развитието на българската музика от Д. Кукушев - преподавател в музикалното училище - Варна и с музикална програма на квартета на варненската филхармония- Евгения Паскова и Димитър Драгнев - цигулки, Николай Чакалов - виола, Любозар Трифонов - виолончело;

Г) вечер на камерната музика с участие на самодейния работнически камерен оркестър към профсъюзния Дом на културата с диригент Димитър Райчев;

Д) Вечер за музиката на XX век с лектор н. а. Иван Маринов –художествен ръководител и главен диригент на варненската филхармония;

Е) Лекция за развоя на инструменталната музика с лектор Любозар Трифонов - директор на варненската филхармония, с участие на трио при варненската филхармония - Димитър Драгнев - цигулка, Любозар Трифонов - виолончело, Илия Минков - китара и с участие на китариста Никола Минев;

През 1981 година се сключва нов договор с варненската филхармония. Провеждат се 7 екскурзии из страната и пролетна вечер. В културно-информационния справочник за Варна „От неделя до неделя“ през същата година се помества статия на д-р Иван Божков „Радетели на музиката“. Отчита се съдействието и подкрепата на сдружението от страна на Димитър Райчев и Любозар Трифонов, изразени в предоставяне на безплатен салон, музикални изпълнители, съставяне на програми и афиши за творческите прояви. Същевременно в отчетния доклад за този период се отбелязва, че членовете намаляват (през 1982 година те са 270) и малко млади хора посещават музикалните прояви.

През периода ноември 1982 - 31 декември 1985 г. продължават утвърдените

форми на дейност на сдружението. Подържат се тесни връзки с ОД „Музика“, Варненската филхармония, Варненската опера, музикалното училище, музикалния отдел при окръжна библиотека „Пенчо Славейков“, общ териториален комплекс - Варна.

Провеждат се вечери, посветени на Николо Паганини с лектор Юлия Велкова и солистка Евгения Паскова, Марин Големинов с лектор Дарина Василева, камерната музика с програма на профсъюзния камерен оркестър под диригентството на К. Кукушев. Организирант се концерти на мъжкия хор на пенсионерите „Христо Манолов“, на вече посочения камерен оркестър, вечери за Хайдн, Йохан Щраус, Хендел, Бах, Шуман, съвместно с окръжната библиотека и лектор Анелия Събева и с участие на ученици от музикалното училище от класовете на Ели Чорбаджийска, Катя Цветкова, Мария Гинева и квартета на операта. Осигуряват се безплатни билети от Операта за вечер на оперетата. Любозар Трифонов получава званието „почетен член“. Ръководството отправя благодарности към директора на музикалното училище Марко Добрев и преподавателите Катя Цветкова, Ели Чорбаджийска, Петя Вълкова, Мария Гинева, директора на операта, Живко Сотиров - директор на клуба на дейците на културата, за оказаната от тях подкрепа.

През мандата ръководството се състои от председател инж. Атанас Атанасов, заместник председател - Роза Михайлова, секретар – д-р Иван Божков, касиер - Ганка Начева, зав. културно-масова работа Мадлен Берберян, членове - д-р Стефан Стайков, Христо Кожухаров, Светла Ткаченко, Екатерина Начева, Мара Караджова. Ревизионната комисия е с председател Оник Маринян и членове - Антон Антонов и Владимир Петков.

През периода 1986 - 1988 г. динамиката на членството в сдружението е както следва: 1986 г. - 420 души, 1987 г. - 510, 1988 г. - 611. Ръководството се състои от председател инж. Атанас Атанасов, зам.-председател - Александър Александров, секретар - Райна Войнова, зав. културно-

масовата работа - Мария Ковачева, касиер Люба Панайотова. Сътрудници са д-р Боян Бонев и инж. Иван Иванов. Ревизионната комисия е с председател Антон Антонов и членове – Вяра Чакърова и инж. Иван Иванов.

През този период се провеждат вечери, посветени на Шостакович, с лектор Ю. Недева и изпълнителка Евгения Попова, на Лист - съвместно с библиотеката и ученици на Ели Чорбаджиева, на Моцарт и Йохан Щраус, също с лектор Ю. Недева, на Бетховен и испанската музика, с участие на ученици на Ели Чорбаджиева. Организирант се творчески срещи с композитора Хачо Мисакян и пианиста Йовчо Крушев. Чества се 60-годишнината на диригента Иван Маринов. Изнасят концерти Емил Диканаров и Галина Димитрова - пиано, Снежана Желязкова - флейта и Мария Гинева - пиано. Прави се творчески портрет на певицата Ганка Димова. Милко Димитров - преподавател в музикалното училище изнася лекция за музикалния живот на Варна след Освобождението, а Анелия Събева - за музиката на ХХ-ия век. Провежда се концерт с участието на Арсени Арсенев, Ганка Димова и ученици на музикалното училище, както и концерт на Варненската филхармония с диригент Карол Стрия - Полша и солистка Евгения-Мария Попова.

Ръководството получава подкрепа от Комисията по духовно развитие на общинския съвет - Варна, операта с директор Христо Тотев и организаторката Сийка Антонова, Клуба на културните дейци с председател Донка Бърдарова и секретари Живко Сотиров и Румяна Захаријева.

През периода ноември 1988 г. – ноември 1990 г. ръководството има същия състав, без Иван Иванов и е допълнено с участието на Зоя Апчева и д-р Велика Ангелова. Ревизионната комисия няма промени. Към края на периода членовете са 314.

Провеждат се вечери на Верди и Моцарт с лектор Анелия Събева, „Романтична клавирна миниатюра“ с лектор Юлия Недева и пианиста Кожи Ойкава от Япония, Хайдн и Чайковски с лектор Възкресия Деветакова и с участие на артистите от операта Бойка

Василева и Георги Петков, лекция на тема „Романтизъм и неговите стилови особености” с лектор Анелия Събева, три вечери, посветени на великите оперни гласове на XX век, с лектор Анелия Събева, съвместно с окръжната библиотека, варненската филхармония, българска музикална младеж. Провежда се среща с пианистката проф. Жени Захариева, с водеща Юлиана Недева. Концерт изнася Румяна Атанасова.

През периода ноември 1990 г. - ноември 1992 г. ръководството има нов председател - Стилиян Стоянов. В състава се включва Мария Дончева. През 1991 г. вместо продължително отсъстващия Александър Александров се включва д-р Боян Бонев, вместо Мария Ковачева (освободена по домашни причини) - д-р В. Ангелова. Ревизионната комисия е с председател Вяра Чакърова и членове - инж. Иван Иванов и д-р Боян Бонев. С почетна значка на сдружението е удостоен предходния и многогодишен председател инж. Атанас Атанасов. Членовете на сдружението в края на периода са 460.

Ръководството провежда благотворителен концерт в помощ на Дома за стари хора, вечери, посветени на Моцарт, Дворжак (съвместно с чехословашкото културно дружество), Росини със слово на Анелия Събева и участие на певци от операта. Правят се творчески портрети на Цветана кареева, Златка Кунчева, Ана Ковачева, Мила Михайлова, Снежана Фурнаджиева и В. Зафирова. Провежда се концерт на ветерани от варненската опера, с водеща Анелия Събева, **концерт на профсъюзния камерен оркестър с диригент К. Кукушев** със солисти Таня Бонева и Явор Топалов и Вл. Кръстев, както и концерт на Аглика Ангелова – пиано и Илиян Георгиев - цигулка. Силни творчески прояви са великденски концерти със слово на кмета на Варна Войно Войнов и на негово преосвещенство Варненския и Преславски митрополит Кирил. Провежда се и концерт, посветен на Св. Св. Кирил и

Методий, също със слово на кмета на Варна, както и концерти за Деня на Варна.

В отчетния доклад на ръководството се отправят и критики за слаба посещаемост на проявите, извън фестивала „Варненско лято”, както и недопускането на намаления на билетите за концертите във фестивалния комплекс. Отбелязва се и оттеглянето на председателя от активна дейност. През 1991 г. сдружението отбелязва 25 години от дейността си след съдебната регистрация и получава писмено поздравление от председателя на комисията по духовното развитие при общински народен съвет - Варна Ст. Терзиев. Фактически неговата дейност се провежда в течение на 34 години. За съжаление, през ноември 1998 година, по предложение на ръководството, общото събрание, проведено на 25 ноември 1998 година, взема решение за прекратяване на дейността на сдружението и за преминаване на членовете към новосъздаденото общество „Борис Христов”. Мотивът е, че членството в сдружението рязко е спаднало (1993 г. - 360, 1994 г. - 135, 1995 г. - 112, 1996 г. - 64, 1997 г. - 63, 1998 г. - 42). Въпросът за действителните причини остава открит, но от правна гледна точка не е имало пречки сдружението да продължава своята дейност. Независимо от този край на сдружението, то изигра положителна роля за отразяване потребностите на гражданите от музикална култура и даде съществен принос в тази посока. За това сдружението остава в историята на културата на гр. Варна и е едно от доказателствата, които дават основание Варна да бъде обявена за европейска столица на културата през 1919 година.

За контакти:
ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ
Масис Хаджолян, доктор по право,
доцент на ВСУ, e-mail: masisbg@yahoo.com